

УДК 342.565.4

DOI <https://doi.org/10.32782/2311-8040/2023-3-15>

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРОЦЕСУАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Шийович Ростислав Ярославович,

аспірант кафедри адміністративно-правових дисциплін,
Львівський державний університет внутрішніх справ,
вулиця Городоцька, 26, Львів, 79007, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0438-7914>

***Анотація.** У статті розглядається адміністративно-процесуальна відповідальність в адміністративному судочинстві. Без належної захищеності різних видів юридичного процесу виникають проблеми реалізації матеріально-правових видів юридичної відповідальності, що призводить до порушення принципу невідворотності юридичної відповідальності. Актуальність обумовлена тим, що до теперішнього часу у теорії держави і права відсутнє загальноприйняте визначення поняття «процесуальна відповідальність», відбувається змішання процесуальних та матеріальних видів відповідальності. Адміністративно-процесуальна відповідальність – це юридичний обов’язок суб’єктів процесуальних правовідносин діяти відповідно до приписів процесуальних норм або сумлінно використовувати надані права, не зловживати ними, що виражається в правомірній поведінці, а у разі процесуального правопорушення або зловживання правом обов’язок правопорушника зазнати несприятливих наслідків та обмеження прав особистого і майнового характеру. Зазначено, що адміністративно-процесуальна відповідальність в адміністративному судочинстві це цілісне правове явище, що включає позитивний і негативний аспекти. Характеризується наступними ознаками: має формальну та фактичну підставу; позитивна процесуальна відповідальність реалізується в правомірній поведінці, а негативна процесуальна відповідальність реалізується в охоронних правовідносинах; забезпечується державним примусом і гарантується державою; її статичний зміст становить юридичний обов’язок діяти відповідно до приписів процесуальних норм, сумлінно використовувати надані процесуальні права, а у разі вчинення процесуального правопорушення – обов’язок зазнати засудження та несприятливих наслідків особистого та майнового характеру; динамічний зміст процесуальної відповідальності виявляється у правомірній поведінці чи у несприятливих наслідках. Від інших видів юридичної відповідальності адміністративно-процесуальну відповідальність відрізняють: сфера застосування – адміністративний процес в адміністративному судочинстві; суб’єктний склад – учасники процесу; формальна основа – норми процесуального права.*

***Ключові слова:** адміністративний спір, публічний інтерес, юридична відповідальність, процесуальний примус, судочинство.*

Shyiovych Rostyslav. ADMINISTRATIVE AND PROCEDURAL RESPONSIBILITY IN ADMINISTRATIVE PROCEEDINGS

***Abstract.** The article deals with administrative and procedural responsibility in administrative proceedings. Without proper protection of various legal procedures, problems arise in implementing substantive types of legal responsibility, which leads to a violation of the principle of the inevitability of legal responsibility. Its relevance is because, until now, there is no universally accepted definition of the concept of «procedural responsibility» in the theory of the state and law, and there is a confusion of procedural and substantive types of responsibility. Administrative-procedural responsibility is the legal obligation of the subjects of procedural legal relations to act under the prescriptions of procedural norms or use the granted rights conscientiously, not to abuse them, expressed in lawful behavior. Moreover, in the case of a procedural offence or abuse of the request, the offender has to suffer adverse consequences and restriction of personal and property rights. It is noted that administrative-procedural responsibility in administrative proceedings is a holistic legal phenomenon that includes positive and negative aspects and is characterized by the following features: it has a formal and factual basis; positive procedural responsibility is realized in lawful behavior, and negative procedural responsibility is realized in protective legal relations; provided by state coercion and guaranteed by the state; its static content is a legal obligation to act following the prescriptions of procedural norms, to faithfully use the granted procedural rights, and in case of committing a procedural offence – the commitment to suffer condemnation and adverse consequences of a personal and property nature; the dynamic content of procedural responsibility is manifested in lawful behavior or adverse*

effects. Administrative-procedural responsibility is distinguished from other types of legal responsibility by the following characteristics: the scope of application is the administrative procedure in administrative proceedings; subjective composition – participants in the process; the formal basis is the norms of procedural law.

Key words: *administrative dispute, public interest, legal responsibility, procedural coercion, legal proceedings.*

Вступ. Становлення правової держави неможливе без ефективних інструментів і механізмів застосування права, ефективної судової системи, чітко сформульованих заходів державного примусу, послідовної правової політики, суть якої має визначатися науковими дослідженнями у сфері юриспруденції. Адміністративно-процесуальна відповідальність необхідний інститут правової системи, важливий елемент механізму правового регулювання. Доводиться констатувати, що досить тривалий час адміністративно-процесуальним конструкціям та поняттям у науковому середовищі приділялося мало уваги, що породило питання при визначенні та характеристиці адміністративно-процесуальної відповідальності як правового явища, підстав для застосування. Недостатня розробленість теми стала чинником формування суперечливих думок щодо існування адміністративно-процесуальної відповідальності.

Питанням адміністративно-процесуальної відповідальності в адміністративному судочинстві присвятили дослідження вчені: В. Б. Авер'янов, О. М. Андруневчин, О. В. Бачун, В. М. Бевзенко, Р. В. Ватаманюк, С. С. Єсімов, М. В. Ковалів, О. В. Кузьменко, О. А. Панченко, М. І. Смокович, О. М. Пасенюк, В. Е. Теліпко, Р. В. Теліпко та ін. Внесення змін до Кодексу адміністративного судочинства України ставить питання щодо дослідження процесуальних аспектів з метою забезпечення ефективності застосування адміністративно-процесуальних засобів в адміністративному судочинстві.

Метою статті є дослідження адміністративно-процесуальної відповідальності як ознаки галузевого статусу в адміністративному судочинстві.

Матеріали та метод. В основу дослідження покладено діалектичний метод пізнання соціальних явищ та органічно пов'язані з ним загальнонаукові та приватні методи:

історико-правовий, порівняльно-правовий, формально-юридичний, функціональний, системний та інші. Використовувалися категорії загального, одиничного та особливого. За допомогою системного методу пізнання співвідношення матеріально-правової та адміністративно-процесуальної відповідальності, юридична відповідальність представлена як системний об'єкт.

Результати. У адміністративному праві публічно-правовий інтерес полягає у забезпеченні стабільності, юридичної безпеки суспільства та держави, у реалізації та охороні публічного інтересу, у захисті інтересів громадян, у відновленні порушених суб'єктивних публічних прав, законності, правопорядку, соціальної справедливості, що гарантується передбаченою законодавством системою спеціальних засобів, тобто гарантій – обумовлених чинним законодавством і розвитком факторів суспільного життя, що забезпечують дотримання законності [1, с. 456]. Цьому служать заходи адміністративно-процесуальної відповідальності, які спрямовані на усунення несприятливих наслідків, незаконних дій, повернення до безперешкодного здійснення прав і законних інтересів, відновлення суб'єктивного публічного права в становищі, що існував до порушення.

Заходи адміністративно-процесуальної відповідальності можуть бути застосовні не тільки щодо незаконних дій (бездіяльності) або рішень органів та посадових осіб публічної адміністрації. Вони можуть використовуватись стосовно громадянина у справах, де позов подано адміністративним органом, наприклад, позов про примусове стягнення обов'язкових платежів.

У цьому випадку функція адміністративно-процесуальної відповідальності полягає у примусі до виконання громадянином конституційного обов'язку та відновлення порушеного права держави на поповнення бюджету.

Судовою формою реалізації цього заходу, як та інших заходів адміністративно-процесуальної відповідальності, є адміністративне судочинство, яке регулюється у загальних місцевих судах відповідно до Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС України) [2]. Цій відповідальності кореспондує право на захист суб'єкта, правовий статус якого було порушено та потребує відновлення. Адміністративно-процесуальна відповідальність реалізується в рамках адміністративно-позовного судочинства у адміністративній справі та починається зі звернення зацікавленої особи за судовим захистом.

Специфіка реалізації цієї відповідальності полягає в тому, що її заходи застосовуються незалежно від того, винний чи не винний суб'єкт у порушенні суб'єктивних прав та законних інтересів, який ухвалив рішення чи вчинив дію (бездіяльність). У даному випадку захист і відновлення порушених прав за допомогою визнання адміністративного акта незаконним не залежать від винності суб'єкта владних повноважень, що його прийняв.

Внесення в КАС України змін процесуального характеру у 2017 році актуалізувало питання про адміністративно-процесуальну відповідальність [3]. При вирішенні цього питання у літературі позначилися два основні підходи.

Один підхід заперечує можливість існування адміністративно-процесуальної та інших видів процесуальної відповідальності як самостійних видів відповідальності. Відповідно до цього підходу, заходи юридичної відповідальності за порушення порядку в рамках будь-якої форми судочинства повинні встановлюватися нормами матеріальних галузей права та поглинатися традиційними видами юридичної відповідальності: адміністративною, цивільно-правовою, дисциплінарною та кримінальною [4]. Виходячи з цього стосовно до адміністративного судочинства слід говорити не про адміністративно-процесуальну відповідальність за порушення процесуального порядку відправлення правосуддя, а про відповідальність у судовому адміністративному процесі, представлену традиційними видами.

Якщо при порушенні процесуальних норм завдається шкода встановленому порядку діяльності суду, то відносини юридичної відповідальності у цьому випадку носять адміністративний (карний) характер. Дане твердження аргументується тим, що об'єктом правової охорони є встановлений порядок діяльності суду, що відповідає об'єкту адміністративно-правової охорони, яка забезпечується Кодексом України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) (ст. 185-3), а заходи державного примусу за порушення порядку відправлення правосуддя виступають за суттю адміністративними покараннями: попередження, штраф [5; 6 с. 154–155]. Процесуальні порушення за природою є адміністративними правопорушеннями, які встановлені за вчинення адміністративної відповідальності шляхом внесення до КУпАП. Тому виділення особливої адміністративно-процесуальної відповідальності у межах адміністративного судочинства втрачає сенс.

У рамках другого підхід адміністративно-процесуальна відповідальність виділяється як самостійний галузевий вид процесуальної відповідальності поряд з цивільно-процесуальною та кримінально-процесуальною. У розумінні адміністративно-процесуальної відповідальності необхідно виділяти два етапи: до та після прийняття КАС України.

На першому етапі адміністративний процес ідентифікувався із провадженням про притягнення до адміністративної відповідальності, адміністративно-карним процесом. Заходи адміністративно-процесуальної відповідальності пов'язувалися з цим процесом. До них належали такі заходи, як скасування рішення про адміністративне затримання, огляд та вилучення речей та документів за відсутністю складу адміністративного правопорушення у діях затриманого [7, с. 32].

Якщо правове регулювання у функціональному значенні – це орієнтир для суб'єктів права на нормативні приписи у межах правовідносин, а діяльність щодо здійснення регулятивної функції має епізодичний корекційний характер, то на підставі цього підходу можна

мовити про чинники, що визначають виникнення превентивного регулювання [8, с. 42].

І. В. Завальнюк пропонує розуміти заходи процесуального примусу в адміністративному судочинстві як превентивні заходи, які застосовуються судом для припинення протиправних дій чи бездіяльності або для запобігання їх негативним наслідкам задля забезпечення саме своєчасного захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб від порушень збоку суб'єктів владних повноважень [9].

Водночас юридичну превенцію складно розглядати в якості самостійної функції права, оскільки у превенції відсутній однорідний вплив на суспільні відносини відмінний від регулятивного і охоронного [10, с. 195].

Вихідними для розуміння адміністративно-процесуальної відповідальності є положення глави 9 «Заходи адміністративного примусу» КАС України. У Кодексі законодавець не визначає поняття адміністративно-процесуальної відповідальності, але дає легальну дефініцію заходів процесуального примусу, які використовуються в адміністративному судочинстві.

Під заходами процесуального примусу законодавець розуміє встановлені КАС України дії, що застосовуються до осіб, які порушують встановлені в суді правила та перешкоджають здійсненню адміністративного судочинства (ч. 1 ст. 144 КАС України). До переліку заходів, які не підлягають розширковальному тлумаченню, законодавець включає сукупність процесуальних засобів, за допомогою яких забезпечується дотримання правил адміністративного судочинства. До них входять (ст. 145 КАС України): попередження; видалення із залу судового засідання; тимчасове вилучення доказів для дослідження судом; привід; штраф.

Заходи адміністративно-процесуального примусу прийнято поділяти на три види (форми): заходи адміністративно-процесуального захисту, заходи адміністративно-процесуального забезпечення та заходи адміністративно-процесуальної відповідальності. Відмінність між ними в літературі про-

диться за низкою чинників, з підстав застосування: заходи адміністративно-процесуальної відповідальності мають підставою адміністративно-процесуальне правопорушення, тоді як заходи захисту та забезпечення застосовуються не тільки у зв'язку з правопорушенням, але й незалежно від нього.

В адміністративно-процесуальній відповідальності як самостійній формі адміністративно-процесуального примусу в адміністративному судочинстві доцільно виділяти два види: адміністративно-процесуальну карну (штрафну) і адміністративно-процесуальну відновлювальну відповідальність.

Такий підхід обґрунтовано пропонується в дослідженнях з інших галузевих форм процесуальної відповідальності [11]. У КАС України до заходів відновлювально-компенсаційної відповідальності належить компенсація, яка має на меті відшкодування заподіяної немайнової шкоди фактом порушення процедурних умов, що забезпечують реалізацію права на судочинство у розумний строк. Відповідальність держави носить публічно-правовий характер і пов'язана з цивільним правопорушенням, що тягне обов'язок відшкодування збитків у порядку цивільного судочинства. Заходи карної процесуальної відповідальності входять до системи заходів процесуального примусу, встановлених главою 9 КАС України.

Поряд із цими заходами адміністративно-процесуальної відповідальності в адміністративному судочинстві можна виділити забезпечувальні заходи. Мета цих заходів – не засудження та покарання особи, а запобігання або припинення протиправної поведінки для забезпечення нормального перебігу судового процесу та порядку в судовому засіданні. Застосування забезпечувальних заходів не потребує встановлювати провину особи, до якої ці заходи застосовуються. У системі заходів процесуального примусу, встановлених у главі 9 КАС України, до них можуть бути віднесені зобов'язання про явку та привід.

Категорія «заходи процесуального примусу в адміністративному судочинстві» не може розглядатися як тотожна поняттю «заходи адміністративно-процесуальної відповідаль-

ності». Перша категорія є більш об'ємною включає у зміст заходи процесуального забезпечення, які використовуються для запобігання та припинення адміністративно-процесуальних порушень з метою безперешкодного руху судового процесу.

З огляду на це розмежування адміністративно-процесуальна відповідальність може бути визначена як обов'язок особи, яка порушує встановлені в суді правила та перешкоджає здійсненню адміністративного судочинства, зазнати несприятливі наслідки у вигляді засудження та обмеження прав особистого чи майнового характеру, що накладаються судом у поточному процесі на умовах та в порядку, передбачених КАС України.

Як підстави цієї відповідальності виступає адміністративно-процесуальне правопорушення, яке може виражатися у порушенні заборон і невиконанні адміністративно-процесуального обов'язку чи зловживанні адміністративно-процесуальними правами. Дані правопорушення можуть бути підставою застосування заходів адміністративно-процесуальної та традиційних, матеріально-правових видів юридичної відповідальності.

Використовуючи підходи, що є у науковій літературі, у системі адміністративно-процесуальних правопорушень можна виділити три основні сектори, які включають: правопорушення, за які застосовуються лише заходи процесуальної відповідальності; правопорушення, які спричиняють застосування заходів матеріально-правової відповідальності; правопорушення, які спричиняють можливість застосування як заходів адміністративно-процесуальної відповідальності та матеріально-правової адміністративної відповідальності.

Накладення штрафу та адміністративного штрафу передбачено за неприйняття заходів щодо виконання вимог суду (ст. 185-3 КУпАП та ст. 149 КАС України). Якщо в діях особи, яка порушує порядок судочинства, присутні ознаки складу злочину, то щодо нього за це правопорушення не може бути застосована адміністративно-процесуальна відповідальність, оскільки вона є самостійний вид юридичної відповідальності.

Штраф за неповагу до суду накладається, якщо вчинені особою дії не тягнуть кримінальної відповідальності. Дотримуючись цього підходу, всі заходи державного примусу, які застосовуються за процесуальні правопорушення в адміністративному судочинстві, можна поділити на два види:

– заходи відповідальності, що застосовуються всередині процесу у конкретній адміністративній справі та передбачені ст. 144 КАС України;

– заходи відповідальності, що застосовуються на підставах, що виникли в судовому процесі у зв'язку з розглядом конкретної адміністративної справи, але поза поточним процесом, в іншому самостійному процесуальному порядку, який зніціюється з цих підстав у кримінально-процесуальному порядку, або у провадженні у справах про адміністративні правопорушення.

У даному випадку відповідальність, підстави застосування якої виникли у межах судового адміністративного процесу, застосовується поза його межами, у іншому процесі.

Порушення адміністративно-процесуальних норм при відправленні адміністративного судочинства може бути підставою застосування до правопорушників заходів не лише адміністративно-процесуальної, а й традиційної кримінальної, цивільно-правової, адміністративної та дисциплінарної відповідальності.

І. Л. Желтобрюх, суддя Верховного Суду, у статті «Заходи процесуального примусу, що застосовуються до сторін у справі за законодавством про адміністративне судочинство: шляхи оптимізації матеріально-правових підстав» зазначає, що правова основа з питань застосування вищенаведених примусових заходів є недосконалою, зокрема, у таких аспектах: можливість видалення сторони у справі із залу судового засідання; відсутність критеріїв стягнення процесуального штрафу лише з учасника справи, лише з його представника та з них обох; недостатність положень про період, протягом якого особа може виправити допущене порушення для подальшого скасування судом ухвали про стягнення штрафу; можливість застосування процесу-

ального штрафу та адміністративного штрафу за прояв неповаги до суду за одне й те саме правопорушення [12, с. 152].

Висновки. Адміністративне судочинство виступає формою контролю за адміністративними актами та формою реалізації адміністративно-правової відповідальності, що виражається у визнанні незаконними та недійсними адміністративно-правових актів, що порушують права та законні інтереси приватних осіб. Нині у місцевих загальних судах адміністративна карна відповідальність реалізується у порядку провадження у справах про адміністративні провини, адміністративно-відновлювальна відповідальність – у порядку адміністративного судочинства у справах, що виникають з адміністративних правовідносин (з адміністративно-правових спорів).

Адміністративно-процесуальна відповідальність є самостійний вид юридичної від-

повідальності, мета якого полягає в охороні процесуального порядку під час здійснення адміністративного правосуддя та забезпечення нормального функціонування органів судової влади при вирішенні адміністративно-правових спорів. Існування цієї відповідальності як самостійного виду юридичної відповідальності виступає однією з додаткових ознак, що свідчать про галузеву самостійність судового адміністративного права.

Специфіка адміністративно-відновлювальних санкцій полягає в тому, що вони призначені головним чином для захисту суб'єктивного публічного права, що належить за законом уповноваженій приватній особі як учаснику адміністративно-правових відносин. Ці санкції спрямовані на примусове забезпечення та відновлення законних інтересів уповноваженого.

Список використаних джерел:

1. Остапенко О. І. Ковалів М. В., Єсімов С. С. та ін. Адміністративне право України (загальна частина): навчальний посібник. 2 – вид. доповнене. СПОЛЮМ, 2021. 616 с.
2. Кодекс адміністративного судочинства: Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2747-15>
3. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів: Закон України від 06.07.2005 р. № 2147-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2147-19#Text>
4. Демський Е. Ф. Адміністративне процесуальне право України: навчальний посібник. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 496 с.
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 р. № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
6. Адміністративний процес (загальна частина): навчальний посібник / С.В. Ківалов, А.Ю. Осадчий, О.В. Закаленко. Одеса: Фенікс, 2019. 224 с.
7. Бортник Н. П., Єсімов С. С. Правова регламентація заходів адміністративно-процесуального примусу. *Соціально-правові студії*. 2021. Випуск 3 (13). С. 28–34.
8. Єсімов С. С. Превентивне регулювання: теоретичні аспекти. *Соціально-правові студії*. 2020. Випуск 3 (9). С. 40–47.
9. Завальнюк І. В. Примус в адміністративному процесі. *Судово-юридична газета*. 2018. № 34–35 (453–454). URL: <https://sud.ua/ru/news/publication/125004-primus-v-administrativnomuprotsesi>.
10. Ковалів М. В., Гулак Л. С. Юридична превенція у контексті широкого та вузького розуміння. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»: юридичні науки*. 2020. Випуск 7. № 4 (28). С. 190–197.
11. Ковалів М. В., Гаврильців М. Т., Стахура І. Б. Адміністративне судочинство: навчальний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2014. 596 с.
12. Желтобрюх І. Заходи процесуального примусу, що застосовуються до сторін у справі за законодавством про адміністративне судочинство: шляхи оптимізації матеріально-правових підстав. *Підприємство, господарство і право*. 2020. № 3. С. 146–152.

References:

1. Ostapenko, O. I., Kovaliv, M. V., Yesimov S. S., et al. (2021). *Administratyvne pravo Ukrainy (zahalna chastyna): navchalnyi posibnyk* [Administrative law of Ukraine (general part): textbook]. Lviv: SPOLOM, 616 p. [in Ukrainian].
2. *Kodeks administratyvnoho sudochynstva: Zakon Ukrainy vid 06.07.2005 r. № 2747-IV* [The Code of Administrative Proceedings of Ukraine: Law of Ukraine No. 2747-IV of July 06, 2005]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2747-15> [in Ukrainian].
3. *Pro vnesennia zmin do Hospodarskoho protsesualnoho kodeksu Ukrainy, Tsyvilnoho protsesualnoho kodeksu Ukrainy, Kodeksu administratyvnoho sudochynstva Ukrainy ta inshykh zakonodavchykh aktiv: Zakon Ukrainy vid 06.07.2005 r. № 2147-IV* [On making changes to the Economic Procedural Code of Ukraine, the Civil Procedural Code of Ukraine, the Code of Administrative Proceedings of Ukraine and other legislative acts: Law of Ukraine No. 2147-IV of June 07, 2005]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2147-19#Text> [in Ukrainian].
4. Demskyi, E. F. (2008). *Administratyvne protsesualne pravo Ukrainy: navchalnyi posibnyk* [Administrative procedural law of Ukraine: educational manual]. Kyiv: Yurinkom Inter, 496 p. [in Ukrainian].
5. *Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia: Zakon Ukrainy vid 07.12.1984 r. № 8073-X*. [Code of Ukraine on Administrative Offenses: Law of Ukraine No. 8073-X of December 07, 1984]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> [in Ukrainian].
6. Kivalov, S.V., Osadchyi, A.Yu. Zakalenko, O.V. (2019). *Administratyvnyi protses (zahalna chastyna): navchalnyi posibnyk* [Administrative procedure (general part): study guide]. Odesa: Feniks, 224 p. [in Ukrainian].
7. Bortnyk, N. P., Yesimov, S. S. (2021). *Pravova rehlementatsiia zakhodiv administratyvno-protsesualnoho prymusu* [Legal regulation of measures of administrative and procedural coercion]. *Sotsialno-pravovi studii (Social and Legal Studios)*, 3 (13), 28–34 [in Ukrainian].
8. Yesimov, S. S. (2020). *Preventyvne rehuliuвання: teoretychni aspekty* [Preventive regulation: theoretical aspects]. *Sotsialno-pravovi studii (Social and Legal Studios)*, 3 (9), 40–47 [in Ukrainian].
9. Zavalniuk, I. V. (2018). *Prymus v administratyvnomu protsesi* [Coercion in the administrative procedure]. *Sudovo-yurydychna hazeta (Judicial and legal newspaper)*, 34–35 (453–454). Retrieved from <https://sud.ua/ru/news/publication/125004-primus-v-administrativnomuprotsesi>. [in Ukrainian].
10. Kovaliv, M. V., Hulak, L. S. (2020). *Yurydychna preventsiia u konteksti shyrokoho ta vuzkoho rozuminnia* [Legal prevention in the context of a broad and narrow understanding]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika»: yurydychni nauky (Bulletin of Lviv Polytechnic National University, series "Legal Sciences")*, vol. 7, 4 (28), 190–197 [in Ukrainian].
11. Kovaliv, M. V., Havryltsiv, M. T., Stakhura, I. B. (2014). *Administratyvne sudochynstvo: navchalnyi posibnyk* [Administrative proceedings: a study guide]. Lviv: Lviv State University of Internal Affairs, 596 p. [in Ukrainian].
12. Zheltobriukh, I. (2020). *Zakhody protsesualnoho prymusu, shcho zastosovuiutsia do storin u spravi za zakonodavstvom pro administratyvne sudochynstvo: shliakhy optymizatsii materialno-pravovykh pidstav* [Measures of procedural coercion applied to the parties in a case under the legislation on administrative proceedings: ways to optimize material and legal grounds]. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo (Entrepreneurship, economy and law)*, 3, 146–152 [in Ukrainian].